

Prøvevejledning

Samfundsfag

NAALAKKERSUISUT
GOVERNMENT OF GREENLAND

Uddannelsesstyrelsen
Juni 2020

Indhold

Samfundsfag	2
Fagets selvforståelse:	2
Prøverne i faget:	2
Generelt om afsluttende prøver i faget	3
Indledning	3
Læringsmål og kategorier	3
Mundtlig-praktisk prøve	3
Hvad prøves der i, og hvordan prøves der?	3
Tid	4
Tekstopgivelser	4
Prøveoplæg	5
Afvikling af prøven	6
Klargøring af tidsplan, lokaler, prøveoplæg mm.	6
Trækning af prøveoplæg	6
Forberedelsestid	6
Fremlæggelse	6
Hjælpemidler	7
Sprog ved den mundtlige-praktiske prøve	7
Votering	7
Hvad lægges der vægt på ved vurdering af eleverne	8
Vejledende karakterbeskrivelse Skriftlig - emnedel Samfundsfag	9
Vejledende karakterbeskrivelse Mundtlig Samfundsfag	10

Samfundsfag

Fagets selvforståelse:

Faget samfundsfag er et obligatorisk fag i hele skoleforløbet. Faget omfatter viden og færdigheder fra fagområderne kulturgeografi, historie og samtidsorientering.

Fagets omdrejningspunkt er menneskelig virksomhed og fællesskab gennem tiderne. På den måde har faget nogle særlige berøringsflader med skolens øvrige fag og fagområder som fx Religion og filosofi, Personlig udvikling og kulturdelen i sprogfagene. Endvidere er der tæt forbindelse til disciplinerne teknologi og naturgeografi under Naturfag. Det vil derfor være givtigt, at relevante dele af undervisningen tilrettelægges tværfagligt eller tæt koordineret med disse fag.

Et vigtigt sigte med Samfundsfag er at bidrage til at forme og udvikle en positiv selvopfattelse hos eleverne og skabe en tryk forankring i egen kultur og samfund. På den måde bliver eleverne i stand til at møde andre kulturer og samfund på en ligeværdig måde, der er præget af åbenhed, tillid og med respekt for mangfoldigheden. Endvidere er kendskabet til landets historie og udvikling et vigtigt redskab for eleven for at forstå sin samtid, men også vigtig i udviklingen af forestillinger om og ønsker til fremtidens samfund.

Samfundsfag er ikke blot et vidensfag, men i høj grad også et fag, hvor følgende vigtige færdigheder indgår:

- Indsamling og bearbejdning af informationer
- Kritisk vurdering af kilder
- Selvstændig stillingtagen
- Meningsdannelse og diskussion heraf
- Træning i aktiv deltagelse i samfundets beslutningsprocesser.

Faget har altså en bred vifte af funktioner: at give fag-faglige færdigheder, at eleven opnår samfundsmæssig og flerkulturel viden, at formidle tradition, at opbygge identitet og at give indsigt og mod til at indgå i dialoger om samfund samt træning i at forholde sig til viden og sin hverdag gennem kritiske spørgsmål og stillingtagen.

Prøverne i faget:

Kravene til undervisningen i faget er beskrevet i læringsmålene i Hjemmestyrets bekendtgørelse nr. 16 af 24. juni 2003 om trinmål samt fagmål og læringsmål for folkeskolens fag og fagområder, som er grundlaget for den daglige undervisning, men også basis for indholdet i prøverne.

Den skriftlige og den mundtlige-praktiske prøve er prøver inden for ældstetrinnets læringsmål og har det sigte, at eleven viser sin faglige og alsidige viden inden for faget. Ved den mundtlige-praktiske prøve skal eleven også vise evne til i samtale at formidle sin viden.

Den skriftlige og den mundtlige-praktiske prøve i Samfundsfag ligger i 10. klasse. Hvert år i november meddeles det den enkelte prøveafholdende skole, om faget er prøvefag på netop den skole.

Hvis faget ikke er udtrukket som mundtligt-praktisk prøvefag, kan den enkelte elev selv vælge at komme til prøve i faget.

Generelt om afsluttende prøver i faget

Indledning

Inden for fagformålets 4 dimensioner skal eleven kunne:

- anvende viden og færdigheder, herunder at anvende grundlæggende historiske, kulturgeografiske og andre samfundsfaglige beskrivelsesmetoder og forklaringsmodeller. Desuden have viden om levevilkår, tankesæt og samfundsformer lokalt, nationalt og globalt i fortid og nutid
- vise kritisk sans og evne til selvstændigt at analysere, vurdere og tage stilling til politiske, økonomiske og ideologiske udsagn og problemstillinger lokalt, nationalt og globalt
- vise indsigt i politiske og samfundsmæssige spørgsmål, problematikker og de historiske forudsætninger samt forskellige værdier, som kan ligge bag holdninger og handlinger i politik, interessegrupper og beslutninger i samfundet
- vise, hvorledes det enkelte menneske alene og i samarbejde med andre kan øve indflydelse på beslutninger i et demokratisk samfund.

Læringsmål og kategorier

Læringsmålene for faget Samfundsfag er inddelt i de følgende 5 kategorier:

1. Samfundsfag i anvendelse
2. Kultur og samfund før og nu
3. Politisk organisation, lov og ret
4. Økonomi, erhverv og teknologi
5. Verden omkring.

I den almindelige daglige undervisning vil undervisningsforløb ofte inddrage flere af disse områder. På samme måde vil det gøre sig gældende for prøverne, at både den skriftlige og den mundtlige prøve skal inddrage flere læringsmål. Prøverne formuleres på baggrund af fagets læringsmål for ældstetrinnet.

Mundtlig-praktisk prøve

Hvad prøves der i, og hvordan prøves der?

Til den mundtlige-praktiske prøve i Samfundsfag kan eleven prøves i alle fagets læringsmål på ældstetrinnet.

Alle læringsmål vil dog ikke nødvendigvis være repræsenteret i de mundtlige-praktiske prøveoplæg, men et bredt og varieret udsnit skal indgå i oplæggene.

Ved den mundtlige-praktiske prøve skal der opgives et alsidigt sammensat stof, der skal omfatte alle fagets kategorier.

Tid

Prøven består af en forberedelse og en fremlæggelse. Den kan gennemføres enten individuelt eller i en gruppe på højst 3 elever.

Til en individuel prøve gives 20 - 40 minutter til forberedelse og 20 - 40 minutter til fremlæggelsen. Til en gruppeprøve gives 40 - 60 minutter til forberedelse og 20 - 40 minutter til fremlæggelsen. Tidsrammen fastsættes af læreren og eleverne.

Tekstopgivelser

Tekstopgivelserne i Samfundsfag danner forbindelsen mellem årets undervisning og prøven. De er udtryk for, hvilke emner der er arbejdet med i den daglige undervisning. De danner endvidere grundlag for valg af prøveoplæg og skal være med til at sikre, at eleverne har en fælles referenceramme for samtalen ved prøven.

Tekstopgivelserne skal indeholde materiale, som eleverne har arbejdet med i 10. klasse. Læreren skal sikre, at læringsmålene for ældstetrin er repræsenteret.

Tekstopgivelserne skal omfatte et alsidigt udvalg af tekster på i alt 30-40 normalsider, fx:

- historiske tekster
- politiske tekster
- avisartikler
- lovtekster
- andre baggrundstekster.

Foruden tekster skal der også opgives andre udtryksformer, fx:

Ikke-fiktion

- diagrammer og kort
- statistikker
- dokumentarfilm
- genstande, der indgår i kulturelle sammenhænge
- pressefoto.

Fiktion

- musik og musikvideoer
- kunsthæfter
- sange og digte.

De andre udtryksformer medtælles ikke i de 30-40 normalsider, men er opgivelser herudover.

Samlet skal opgivelserne være dækkende for alle læringsmål for ældstetrin og repræsentere alle fagets kategorier.

Det alsidigt sammensatte tekstudvalg skal opføres gruppevis med de respektive kategorier i faget som overskrift, dvs. med overskrifterne:

1. Samfundsfag i anvendelse
2. Kultur og samfund før og nu
3. Politisk organisation, lov og ret
4. Økonomi, erhverv og teknologi
5. Verden omkring.

For såvel tekster som andre udtryksformer skal der angives relevante kildeoplysninger, fx titel, forfatter, forlag og udgivelsesår mm.

Eleverne skal orienteres om regler for tekstopgivelser og skal i vidt omfang være medbestemmende ved udvælgelsen af opgivelserne.

Såfremt tekstopgivelserne ikke er ens for alle elever i en klasse, skal det af tekstopgivelsen eller evt. bilag fremgå, hvorledes opgivelserne fordeles på den enkelte elev eller grupper af elever.

Eleverne skal være bekendte med tekstopgivelserne, og der skal udleveres en kopi af opgivelserne til hver enkelt elev.

Det bemærkes, at det er skolelederen, som med sin underskrift skal godkende opgivelserne og har det formelle ansvar for, at opgivelserne lever op til de gældende bestemmelser.

Prøveoplæg

De enkelte prøveoplæg skal berøre flere af fagets kategorier, og læringsmålene skal være alsidigt repræsenteret. Det er læreren i faget, der udarbejder prøveoplæggene.

De enkelte prøveoplæg er en tekst, et diagram, en genstand eller et eksempel på en anden udtryksform, fx film- eller videoklip, musik, billeder og foto mm. Prøveoplæg skal have sammenhæng med det opgivne stof og må ikke være anvendt i undervisningen. Hvis prøveoplægget er en genstand eller en anden udtryksform, skal det være ledsaget af en tekst på ½ - 1 normalside.

Eleven prøves i evnen til at:

- gøre rede for prøveoplægget
- perspektivere indholdet i forhold til kendt stof og egen hverdag
- anvende faglige begreber

- vurdere, analysere og anvende kilder
- fremlægge og gøre brug af egen viden og holdning til stoffet.

Afvikling af prøven

Klargøring af tidsplan, lokaler, prøveoplæg mm.

Læreren og eleverne har inden prøven afklaret, om prøven skal foregå individuelt, i grupper eller begge dele i en klasse. Læreren har på den baggrund udarbejdet en tidsplan for afvikling af prøven, hvor det fremgår, hvornår eleven eller en gruppe af elever skal begynde prøven.

Læreren har endvidere klargjort prøvelokalet og et eller flere lokaler til elevernes forberedelse.

I prøvelokalet skal der være samtlige prøveoplæg og sedler til lodtrækning af disse. Lodtræknings-sedlerne skal være uigennemsigtige.

I forberedelseslokalet skal der være de relevante hjælpemidler: opslagsværker og ordbøger samt papir og skriveredskaber.

Trækning af prøveoplæg

Prøven starter herefter med, at en elev eller en gruppe af elever kommer ind i prøvelokalet og trækker en seddel. Både lærer og censor skal være til stede ved lodtrækningen. Eleven eller gruppen af elever skal kunne vælge mellem mindst 4 oplæg.

Læreren finder nu det udtrukne prøveoplæg og giver det til eleven eller gruppen af elever. Ved en gruppe af elever skal alle eleverne have et eksemplar af prøveoplægget.

Læreren skal spørge, om eleven eller gruppen af elever forstår oplægget, og de har lov til at stille opklarende spørgsmål i forbindelse med prøveoplægget.

Forberedelsestid

Læreren følger nu eleven eller gruppen af elever til forberedelseslokalet. Eleverne må medbringe deres egne noter til forberedelsen. Hvis der er flere enkelte elever eller flere grupper af elever i samme forberedelseslokale, skal der være tilsyn.

Under forberedelsen er det vigtigt, at eleverne kan disponere tiden fornuftigt og gøre relevante notater til fremlæggelsen. I vejledningen af eleverne skal det derfor understreges, at det væsentlige ved prøven ikke er at opremse fakta fra medbragte noter eller opslagsværker, men i langt højere grad forberede sig på gennem samtale at vise, at de kan bearbejde prøveoplægget i forhold til faglige begreber, personlig stillingtagen og perspektivering til andet kendt stof.

Fremlæggelse

Ved fremlæggelsen må eleverne kun benytte de notater, der er udarbejdet under forberedelsen.

Eleven eller gruppen af elever skal have mulighed for at begynde med en samlet præsentation og fremlæggelse af det forberedte stof. Afbrydelse af fremlæggelsen eller korrektioner af det fremlagte kan ofte vanskeliggøre elevens eller gruppen af elevers disposition og redegørelse for prøveoplægget. I starten bør lærer og censor derfor lade eleven eller gruppen af elever tale og blot notere sig, hvad de senere ønsker uddybet og forklaret i den efterfølgende samtale.

Efter fremlæggelsen af det forberedte stof fortsætter prøven som en samtale mellem elev, lærer og censor. Samtalen føres stadig på elevens eller gruppen af elevers præmisser – det er dog læreren, der leder samtalen og guider eleverne trygt igennem. Dette skal ske, uden at læreren overtager samtalen eller fremfører egne pointer. Spørgsmål fra lærer og eventuelt fra censor skal understøtte eleverne i at udtrykke deres faglige kunnen. Det er ikke relevant for censor og lærer at afsløre, hvad eleverne ikke ved, ikke kan eller bore i forhold, som tydeligvist ligger eleverne fjernt. Målet er, at eleverne får mulighed for at formulere, hvad de ved og kan.

Hjælpemidler

Eleven må under forberedelsen tage notater og må desuden benytte relevante opslagsværker, egne noter og ordbøger som hjælpemidler. Elevens notater fra forberedelsestiden må medbringes og benyttes under fremlæggelsen.

Sprog ved den mundtlige-praktiske prøve

Eleven eller gruppen af elever bestemmer selv i god tid, hvilket sprog, grønlandsk eller dansk, de ønsker at fremlægge på.

Hvis der i en klasse er elever med begge sprog, skal prøveoplæggene også være udarbejdet på begge sprog:

- enten i 2 ens versioner, ét med grønlandsk tekst og ét med dansk tekst
- eller med begge sprog i samme oplæg.

Ved den sidste mulighed skal læreren være opmærksom på, at oplægget ikke bliver for tungt og tæt tekstmæssigt, så det er svært at overskue for eleverne.

Votering

Når fremlæggelsen er afsluttet, forlader eleven eller gruppen af elever prøvelokalet. Herefter voterer lærer og censor, dvs. samtaler om den enkelte elevs præstation og giver en karakter for hver enkelt elev. Læreren meddeler herefter den enkelte elev karakteren for prøven. Censor skal være til stede, når eleven får meddelt sin karakter.

Hvad lægges der vægt på ved vurdering af eleverne

Den mundtlige-praktiske prøve i Samfundsfag kan betragtes som en samtalsituation med eleven eller en gruppe af elever. I den situation er det elevens opgave at formidle sine overvejelser, vurderinger, viden og synspunkter til lærer og censor.

Hvor godt dette lykkes, afhænger i vid udstrækning af elevens færdighed i at

- disponere sin fremlæggelse
- kunne anvende fagets termer og udtryk
- se sammenhæng fra egen erfaringsverden
- kunne anvende sin viden hentet fra den daglige undervisning.

Det er vigtigt, at eleven kan redegøre og argumentere for sine synspunkter og konklusioner, ligesom det vurderes højt, hvis eleven kan indgå i drøftelse af forhold i prøveoplægget og efterfølgende tage stilling til lærerens eller censors spørgsmål og argumenter.

Karakteren gives på baggrund af en helhedsbedømmelse, der sker ud fra en vurdering af præstationens grad af målopfyldelse af de læringsmål, som prøveoplægget er relateret til.

I vurderingen er det vigtigt at medtage følgende i helhedsbedømmelsen. Kan eleven:

- gøre rede for prøveoplægget
- perspektivere indholdet i forhold til kendt stof, egen hverdag og kulturrelaterede og samfundsmæssige spørgsmål
- anvende faglige begreber
- vurdere, analysere og anvende kilder, herunder kildekritik samt primære og sekundære kilder
- fremlægge og gøre brug af egen viden og holdning til stoffet?

Ved afgivelse af prøvekarakter anvendes den gældende karakterskala. Karaktergivningen må ikke foretages ved en sammenligning af eleverne.

Eleverne bedømmes individuelt, og der gives 1 karakter.

Vejledende karakterbeskrivelse Skriftlig - emnedel Samfundsfag
Folkeskolens afsluttende evaluering

Karakter	Betegnelse	Beskrivelse
A	Fremragende	Alle punkter i det valgte emne er besvaret – stort set korrekt og fyldestgørende. Elevbesvarelsen viser, at eleven er sikker i sin anvendelse af samfundsfaglige begreber og har foretaget en analyse eller vurdering med synspunkter både for og imod. Punkter med en personlig stillingtagen er besvaret velargumenteret og med indsigt af relevans for opgaven.
B		
C	Godt	Næsten alle punkter i det valgte emne er besvaret, men besvarelsen viser en usikkerhed og har mangler. Elevbesvarelsen viser anvendelse af samfundsfaglige begreber, og eleven viser analyse eller vurdering gennem besvarelsen. Eleven viser en personlig stillingtagen med begrundelser i besvarelser, hvor det er relevant.
D		
E	Tilstrækkeligt	De fleste punkter i det valgte emne er besvaret, men besvarelsen viser stor usikkerhed og har mangler. Ved punkter, hvor det er relevant, viser eleven en personlig stillingtagen – dog uden begrundelser.
Fx		
F		

Vejledende karakterbeskrivelse Mundtlig Samfundsfag
Folkeskolens afsluttende evaluering

Karakter	Betegnelse	Beskrivelse
A	Fremragende	Ud fra prøveoplægget viser eleven stor sikkerhed i anvendelse af de grundlæggende færdigheder inden for fagområdet og anvender samfundsfaglige beskrivelsesmetoder og forklaringsmodeller. Eleven kan selvstændigt analysere, vurdere og tage stilling til prøveoplægget. Eleven indgår aktivt i dialogen.
B		
C	Godt	Ud fra prøveoplægget viser eleven anvendelse af nogle grundlæggende færdigheder inden for fagområdet og anvender samfundsfaglige beskrivelsesmetoder og forklaringsmodeller. Eleven kan analysere og tage stilling til prøveoplægget. Eleven indgår delvis i dialogen.
D		
E	Tilstrækkeligt	Ud fra prøveoplægget viser eleven enkelte, grundlæggende færdigheder inden for fagområdet og anvender enkelte samfundsfaglige beskrivelsesmetoder og forklaringsmodeller. Eleven kan tage delvis stilling til prøveoplægget.
Fx		
F		